

Otpравниk poslova Dubrovačke Republike u Maroku

Ilija Mitić

Sredinom XVIII stoljeća, razvojem dubrovačke pomorske trgovine i osnivanjem brojnih konzulata u raznim mediteranskim lukama, javljaju se sve češće dubrovački brodovi u lukama Sjeverne Afrike. U to doba nalazimo dubrovačke brodove i u marokanskim lukama.

Plovidba uz marokansku obalu bila je ometana od tamošnjih gusara, što je prouzročilo niz incidenata i diplomatskih intervencija, ali bez težih posljedica za slobodu dubrovačke plovidbe u tom dijelu Mediterana. Republika je znala vješto iskoristiti povoljnu okolnost što su dubrovački brodovi uživali zaštitu sultana iz Carigrada. Da bi zaštitila svoje brodove i ulila povjerenje trgovaca u sigurnost plovidbe dubrovačkim brodovima uz obale Maroka, dubrovački Senat se obraća u Carigrad, moleći Portu da preporuči dubrovačke brodove vladaru Maroka. I zaista posebnim pismom od 6. VI 1762. g. Carigrad upozorava vladara Maroka da je Dubrovačka Republika »najvjerniji haračar Porte«, te da se zbog toga izide u susret dubrovačkim brodovima i trgovini u toj oblasti. Bez obzira na ovu preporuku Porte nailazimo već krajem 1762. godine na zaplijenu broda dubrovačkog kapetana Toma Kopšića od strane marokanskih gusarskih brodova. Zbog ovog incidenta Senat odmah upućuje u Maroko svog dragomana Đorđa Zurića koji nosi preporuku iz Carigrada. U preporuci se ističe da će biti poslan ferman iz Carigrada za brod ovog dubrovačkog kapetana, te da se ne čine smetnje ovom dubrovačkom brodu. Pošto je pribavljen ferman iz Carigrada i uz ličnu intervenciju dragomana Zurića bio je konačno pušten pomenuti dubrovački brod.

Jači sukob između Republike i marokanskog dvora izbio je 1778. godine. Sukob je nastao zbog toga što su hadije iz Maroka na povratku iz Meke navodno bili zlostavljani na jednom dubrovačkom brodu. Zbog toga marokanski vladar naređuje da njegovi gusari plijene sve dubrovačke brodove. Zbog nastalog spora Senat odmah šalje u Maroko svog konzula iz Cadixa K. Mario Doderu. Ujedno Senat upućuje u Maroko dubrovčanina Antuna Kazilari koji u zajednici sa konzulom Doderom treba da ured nastali spor sa Marokom. Za vrijeme boravka u Maroku oni su uspjeli srediti sporna pitanja ali pod uvjetom da se Dubrovačka Republika obaveže da će vladaru Maroka slati svake godine po jedan brod na slobodno raspolaganje za 6 mjeseci. Brod je imao biti srednje nosivosti, te je imao biti na raspolaganje početkom ljeta svake godine.

Po povratku iz Maroka A. Kazilari je podnio Senatu pismeni izvještaj (5. XII 1779. g.). U izvještaju između ostalog stoji da mu je prilikom boravka u Tangeru u mnogim stvarima pomagao Girolamo Chiappe, generalni konzul Venecije u Maroku, koji ima svoje sjedište u Tangeru. Za G. Chiappe kaže da je veoma uticajna ličnost u Maroku, te da je u veoma dobrim odnosima sa tamošnjim vladarem. Napominje da Chiappe ima tri brata u Mogadoru, koji su bogati trgovci, a da jedan od njih po imenu Giuseppe vrši poslove konzula Gjenove u Mogadoru. U svom izvještaju Kazilari ističe da je upoznao ovu braću i da ih je zamolio da svakome preporuče dubrovačke brodove.

Mir sklopljen između Republike i Maroka bio je kratkotrajan jer vladar Maroka ponovo obnavlja neprijateljstva prema Dubrovniku, tvrdeći da su dubrovački brodovi opet iskrcali hadije izvan njegove kraljevine. O tome je obavjestio Senat dubrovački konzul Doderu iz Cadixa pismom od 29. X 1780. godine. Po primitku pisma Senat šalje odmah u Maroko dubrovčanina Ivelju Ohmučevića, kao i posebnog poslanika iz Porte koji je upućen na molbu Senata. Senat je za nagradu obećao I. Ohmučeviću položaj

dubrovačkog konzula u Smirni, po isteku službe tamošnjeg konzula Bani. I ovog puta je intervencija I. Ohmučevića, konzula Doderu i G. Chiappe povoljno završila, dubrovački brodovi su i dalje održavali normalnu plovidbu uz obalu Maroka, dok je Republika strogo pazila da se ne zamjeri tamošnjem vladaru.

Pismom Senatu (28. II 1784. g.) Francesco Chiappe, brat venecijanskog konzula Girolama Chiappe, koji se nalazio u to vrijeme pri marokanskom dvoru u Meknesu, obećaje svoju pomoć dubrovačkim brodovima te napominje da njegov brat Giuseppe koji stalno živi u Mogadoru također pomaže dubrovačke brodove i štiti interese Republike. U pismu dalje ističe da njegov brat to sve čini iz ličnih pobuda, i na preporuku brata iz Tangera iako još nije primio od Senata nikakav pristanak za obavljanje tog posla. Napominje da mu je svojevremeno, za vrijeme boravka u Mogadoru dubrovčanin A. Kazilari obećao nešto učiniti u tom pravcu kod Senata, barem da mu se pokriju troškovi koji nastaju prilikom ukazivanja pomoći dubrovačkim brodovima. F. Chiappe na kraju moli Senat da mu javi dali prihvaća da njegov brat Giuseppe zastupa interese Republike u Mogadoru, kao i dali će mu Republika pokriti nastale troškove.

Pošto je umro dotadašnji vladar Maroka, to je Senat uputio na traženje Girolama Chiappe u Maroko (12. IX 1790. g.) dubrovačkog kapetana Petra Iliju Bratića koji je imao predati novom vladaru Maroka posebno pismo Senata i ujedno darovati vladara i njegove ministre. Kapetan Bratić je ujedno nosio i posebno pismo za G. Chiappe u Tanger, kojim mu pismom Senat preporuča dubrovačku trgovinu i brodove. Novi vladar Maroka zahtijevao je od Republike da mu pošalje svake godine 5 brodova za prevoz hadija iz Meke. O ovom zahtjevu odmah je Senat obavjestio Portu tražeći zaštitu, te je poslao u Maroko dubrovčanina Luku Kazilarija (27. XI 1791. g.) sa bogatim darovima za vladara Maroka. Prema uputstvu Senata L. Kazilari imao se javiti kad stigne u Tanger venecijanskom konzulu Girolamu Chiappe, koji štiti (»assiste pure . . .«) brodove dubrovačke zastave. L. Kazilari je ujedno imao predati darove Girolamu i Francescu Chiappe u znak zahvalnosti Republike za učinjene usluge. Tom prilikom je Senat ovlastio konzula Girolama Chiappe da ubire taksu od svih dubrovačkih brodova koji dolaze u Tanger radi ukrcavanja ili iskrcavanja bilo kakve robe

Senat je ponovno uputio krajem 1794. godine Petra Bratića u Maroko radi darivanja tamošnjeg vladara. U uputstvu koje tom prilikom Senat daje Bratiću između ostalog se ističe; u slučaju da vladar Maroka bude zahtijevao od Republike da drži svog konzula u Maroku, treba vladaru odgovoriti da se Dubrovnik drži starih običaja prema kojima Republika u zemljama Sjeverne Afrike ne drži svoje konzule već njezine interese zastupaju konzuli stranih zemalja. Ujedno je naglašeno da Bratić spomene vladaru Maroka kako dubrovački brodovi i trgovina imaju Girolama Chiappe, venecijanskog konzula u Tangeru, kao svog povjerenika, odnosno otpравниka poslova na području Maroka. Kratko vrijeme prije dolaska Petra Bratića u Maroko (početkom 1795. g.) bio je od marokanskih gusara zaplijenjen brod dubrovačkog kapetana P. Taljerana koji je plovio sa Kanarskih otoka za Đenovu. P. Bratić je odmah, uz pomoć G. Chiappe, intervenirao zbog ovog slučaja kod vladara Maroka. Prema izjavi vladara zaplijena je izvršena jer Republika već više od tri godine nije nikoga poslala da se pokloni vladaru Maroka (aludira se na darove), kao i da nije poslala obećana tri broda za potrebe Maroka. Bratić se pred vladarom pravdao da Republika nije nikoga poslala u Maroko jer su u zadnje vrijeme bile borbe za

prijestolje, te da je Senat čekao da borba završi, kako bi se mogao pokloniti pravom vladaru Maroka. U pogledu tri broda, koja su navodno bila obećana Maroku, Bratić se opravdava da Republika nije o tome bila obavještena. Pošto je Bratić predao bogati dar vladaru, te nakon što je stigao ferman iz Carigrada kojim Porta traži puštanje na slobodu kapetana Taljerana, brod i posada su pušteni dok je za oduzetu robu sa broda obećano 1.000.- kantara voska. Ovaj vosak je imao biti predan Republici u tri rate. Zbog isplate štete krcateljima tereta na brod kapetana Taljerana bili su određeni posebni Senatori od kojih se imala tražiti ošteta. Iz jedne potvrde od 20. IX 1799. godine vidimo da je Senat nadoknadio krcateljima tereta svu vrijednost tereta sa broda kapetana Taljerana.

Poslije puštanja na slobodu kapetana Taljerana i njegovog broda Senat je posebnim pismom zahvalio G. Chiappe u Tanger i u znak zahvalnosti poslao mu jedan srebrni vrč sa dubrovačkim grbom. Ujedno ga je Senat obavjestio da ima pravo ubirati konzularnu taksu od dubrovačkih brodova na području cijelog Maroka (pismo Senata od 18. II 1796. g.). Pismom upućenom Senatu dana 20. III 1797. g. G. Chiappe zahvaljuje na daru i obećaje da će i u buduće pomagati i štiti dubrovačke brodove, kao što je to vršio dugo godina do sada i prije nego ga je Republika pismeno priznala za svog otpravnika poslova (incaricato d'affari) na području Maroka. G. Chiappe ističe da je u Maroku običaj da strani konzuli i otpravnici poslova derivaju prilikom državnih praznika vladara i njegove sluge, odnosno ministre, te da je potrebno da i on u tim prigodama daruje vladara u ime Dubrovačke Republike. Zbog toga traži posebnu pomoć od Senata ili da mu Senat dozvoli da naplaćuje 7% konzularne takse od brodova koji dovezu namirnice u Maroko, a 5% za ostalu robu, čime bi uglavnom pokrio sve troškove dubrovačkog otpravnikova poslova. Senat je prihvatio ovaj predlog. G. Chiappe, te mu je tim omogućio da rashode u vezi obavljanja poslova za Republiku, darivanje tamošnjeg vladara i njegovih pomoćnika, pokriva iz naplate konzularne takse.

Godine 1802. umro je Girolamo Chiappe, pa je preuzeo zaštitu dubrovačkih interesa u Maroku tamošnji generalni konzul Španije Gonzales Salmon. Pomenuti Salmon je postao otpravnik poslova Dubrovačke Republike u Maroku, kao što je ranije bio i Chiappe, te je bio od Senata ovlašten da ubire istu konzularnu taksu kao i njegov prethodnik.

Osim spomenutog otpravnikova poslova Republike u Maroku nalazimo na području Sjeverne Afrike upravitelje dubrovačkog konzulata i to u Tunisu, Tripolisu i Alžiru, oni su većinom bili konzuli stranih država, dok se u Aleksandriji od druge polovine XVIII stoljeća nalazi redovni dubrovački konzul koji je trebao da bude po porijeklu dubrovčanin.

Rad Girolama Chiappe i njegove braće, te kasnije G. Salmon-a, kao otpravnikova poslova Republike u Maroku doprinio je jačanju dubrovačke trgovine, podigao ugled dubrovačkim pomorcima, te omogućio da se dubrovački brodovi slobodno kreću uz obale dalekog Maroka.

Izvori i literatura

- 1) Lettere e commissioni di Ponente od 1700. do 1808. g. (Državni arhiv Dubrovnik, kao i ostali izvori za ovu radnju).
- 2) Acta S. Maria Maggiore, XVIII st.
- 3) Acta Cons. rogatorum, sv. 137—210.
- 4) B. Lukić: Diplomatski odnosi i sukob između Dub. Republike i Maroka u XVIII st., Anali Hist. instituta JAZU, Dubrovnik 1954. g.
- 5) Z. Šundrica: Iz dub. marokanskih dipl. odnosa 1779. do 1780., Naše more, Dubrovnik 1956. g., br. 4., 5—6.; Dubrovnik 1957., br. 1—4.
- 6) I. Mitić: Dub. konzulat u Cadixu, Istorijski glasnik, br. 2., Beograd 1956. g.